

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, старшого дослідника,
заступника директора з науково-педагогічної роботи Навчально-наукового
інституту підприємництва та перспективних технологій Національного
університету «Львівська політехніка» Попадинця Назарія Миколайовича
на дисертацію Гарькавої Вікторії Федорівни
на тему: «Стратегія забезпечення економічної безпеки України»,
що подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дисертації

Економічна безпека як країни загалом, так і її регіонів значною мірою детермінується рівнем і динамікою розвитку національного господарства, а також послідовністю, виваженістю та обґрунтованістю державної політики. Існування системи інституційного захисту та протидії ризикам стабільності унеможливорює ухвалення необґрунтованих рішень як центральними органами виконавчої влади, так й органами місцевого самоврядування. Істотний вплив на безпечний рівень стійкості економічних систем здійснює їх інтегрованість у світовий економічний простір.

Прояви дестабілізації підприємницької діяльності, властиві відкритим сировинним економікам, мають місце в Україні протягом усього періоду її новітньої історії. У посткризових періодах ризики загострення диспропорцій у національній економіці періодично посилюються. Тому можна стверджувати, що аналіз стратегічних засад забезпечення економічної безпеки є актуальною проблемою як у теоретичному вимірі, так і у практичному аспекті. Тому враховуючи науковий інтерес, своєчасність і необхідність розробок, дисертація Гарькавої В.Ф. є актуальною.

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт:

Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика «Стан економічної безпеки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0119U103793); «Економічна безпека України: стратегічні складові» (номер державної реєстрації 0120U104438); «Національна безпека України: стратегічні пріоритети та галузі стратегічної стабільності» (номер державної реєстрації 0120U104438), де автором запропоновано структурування напрямів забезпечення економічної безпеки за рівнями з подальшим уточненням стратегічних цілей і розробленням програми для кожного.

Наукова новизна одержаних результатів

Представлена до захисту дисертація має вагомий науковий цінність і новизну, оскільки визначає теоретико-методологічні засади і науково-прикладні рекомендації щодо формування стратегії забезпечення економічної безпеки України. Найбільш значимі наукові результати дисертації Гарькавої В.Ф. полягають у такому:

- розроблено концепцію організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки, яка передбачає збалансування державних і ринкових управлінських впливів у розвитку держави;
- запропоновано ієрархічну модель систематизації найбільш поширених загроз економічній безпеці України у вигляді їх зв'язків і взаємовпливу на основі розподілу загроз за рівнями: ендогенних та екзогенних;
- удосконалено науково-методичні підходи до аналізу стану економічної безпеки регіонів, обґрунтовано алгоритм розрахунку інтегрального показника економічної безпеки регіонів України;
- обґрунтовано теоретичні засади моніторингу інноваційного розвитку забезпечення економічної безпеки, що дасть змогу довести необхідність переходу регіонів України на інноваційний тип розвитку;
- досліджено методологічний інструментарій комплексного аналізу потенціалу економічної безпеки регіонів;
- охарактеризовано методичні засади діагностики стану інвестиційного

розвитку регіонів України, яка ґрунтується на побудові рейтингу регіонів за рівнем їх проблемності;

- визначено модель стратегічних детермінант забезпечення економічної безпеки регіонів України в умовах рейтингового управління та модель динамічного рейтингу оцінки поточного стану регіонів і дієвості стратегічних рішень щодо забезпечення їх економічної безпеки, що дає змогу більш ефективно використовувати кошти, що інвестуються в розвиток регіонів;

- встановлено науково-теоретичні підходи до ідентифікації та узагальнення концептуальних засад формування стратегічних умов забезпечення економічної безпеки регіонів, а саме політичні, ресурсно-сировинні, макроекономічні, інституційні, соціальні та стратегічні умови інформаційного забезпечення;

- проведено дослідження категоріального базису особливостей світового досвіду забезпечення економічної безпеки у частині поєднання централізованого та децентралізованого підходів управління на регіональному рівні.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій здобувача

Ознайомлення з дисертацією Гарькавої В.Ф. дає підставу стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що в ній містяться. Зміст дослідження охоплює всі найважливіші аспекти теми. Отримані результати підтверджено широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження.

Слід відзначити, що авторкою вперше розроблено концептуальний підхід до управління економічною безпекою, що становить собою систему ідей, цільових орієнтирів, сукупність заходів щодо убезпечення діяльності всіх макросуб'єктів економічних відносин, поєднує динамічну та статичну складові забезпечення економічної безпеки регіонів України, містить науково-методичну, практичну та організаційно-економічну компоненти, відображає

склад і структуру об'єктів економічної безпеки, принципи її забезпечення, класифікацію загроз економічній безпеці, основні принципи верифікації її функціональних складових, базові підходи до розроблення та використання механізмів управління економічною безпекою на регіональному рівні та є фундаментальною основою для формування цілісної державної стратегії. Це дасть змогу використати їх як теоретико-методологічне підґрунтя для формування стратегічного курсу державної політики у сфері економічної безпеки України з урахуванням впливу регіональних особливостей і сприятиме виходу економіки на траєкторію стійкого зростання.

Позитивної оцінки заслуговує ієрархічна модель систематизації найпоширеніших загроз економічній безпеці України у вигляді їх зв'язків і взаємовпливу на основі розподілу загроз за рівнями: ендогенних та екзогенних, що дозволяє ідентифікувати загальні умови функціонування регіонів, розробити організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки, актуалізувати функції системи економічної безпеки регіонів та управління нею. Така модель дасть змогу передбачати реакцію агентів та обирати актуальні регулятивні та управлінські механізми формування та забезпечення економічної безпеки.

У дисертації обґрунтовано теоретичні та методологічні засади та розроблено практичні рекомендації щодо формування Стратегії забезпечення економічної безпеки України. Висновки, сформульовані дисертанткою за результатами наукової роботи, відповідають поставленим завданням досліджень.

Таким чином, ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків, наведених у дисертації Гарькавої В.Ф., є достатньо високою.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертації опубліковані в 31 науковій

праці, загальним обсягом 22,53 друк. арк. (особисто автору належить 19,12 друк. арк.), зокрема 1 монографія загальним обсягом 12,4 друк. арк., 24 статті, у яких опубліковано основні наукові результати (з них 5 – у періодичних виданнях інших держав, які внесені до міжнародних наукометричних баз), загальним обсягом 7,75 друк. арк., 6 праць апробаційного характеру загальним обсягом 2,38 друк. арк.

Наукові публікації Гарькавої В.Ф. достатньо повно відображають зміст роботи. Обсяг друкованих праць, їх кількість і кваліфікаційний рівень відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Ознайомлення зі змістом публікацій здобувача свідчить, що наукові праці висвітлюють кожний розділ дисертації. Зміст автореферату відображає основні положення наукової роботи.

Теоретична цінність і практичне значення наукових результатів, можливі шляхи їх використання

Теоретична значимість дослідження полягає у розробленні концептуального підходу до управління економічною безпекою, що становить собою систему ідей, цільових орієнтирів, сукупність заходів щодо забезпечення діяльності всіх макросуб'єктів економічних відносин, поєднує динамічну та статичну складові забезпечення економічної безпеки регіонів України. Важливе теоретичне значення має концептуалізація організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки, який інтегрує організаційний та економічний блоки, систему забезпечення з урахуванням обставин воєнного стану, функціональну і цільову системи, що сприяють ефективному управлінню економічною безпекою на регіональному рівні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування сформульованих прикладних рекомендацій щодо формування моделі реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки України, направленої на впровадження управлінських рішень державної дії та ринкового

регулювання при забезпеченні раціонального використання потенціалу регіонів та врахування особливостей їх розвитку.

Зазначені рекомендації використовуються у практичній діяльності Міністерства економіки України (довідка № 3032-05/56276-07 від 29.11.2021 року), Міністерства розвитку громад та територій (довідка № 7/36.5/19815-21 від 22.12.2021 року), Миколаївської обласної державної адміністрації департаменту економічного розвитку та регіональної політики (довідка № 115-02/2022 від 18.02.2022 року); ТОВ «Інститут регіональної інформації».

Методичні підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки України в умовах глобальних викликів впроваджено в навчальний процес Одеського національного морського університету (довідка № 1020 від 01.11.2021 року); Луцького національного технічного університету (довідка № 178/01-14 від 10.02.2022 року); Міжнародного гуманітарного університету; Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика (довідка № 6 від 12.01.2022 року).

Оцінка викладення й оформлення дисертації

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації викладено на 392 сторінках. Робота містить 27 таблиць, 38 рисунків, 7 додатків на 74 сторінках. Список використаних джерел із 213 найменувань, розміщених на 26 сторінках.

Одержані автором результати дослідження з теорії і практики характеризують високий рівень рекомендацій методичного та практичного характеру для вирішення завдань управління і стратегічних векторів забезпечення економічної безпеки України. Вони доведені до впровадження як методичні і практичні розробки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Разом із загальною позитивною оцінкою дисертації потрібно зазначити наявність у ній окремих дискусійних положень, які потребують додаткової

аргументації, так:

1. Обґрунтовуючи перспективні напрями формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки (с. 325-345) дисертантці доцільно було б здійснити дослідження альтернативних бюджетних джерел фінансування Стратегії забезпечення економічної безпеки України, засобів фінансування розвитку, серед яких основні кредитні та інвестиційні ресурси.

2. Аналізуючи механізм впливу економічної безпеки на економічну систему загалом, авторці необхідно було б звернути увагу, що сьогодні виникає потреба у перегляді механізму розподілу та цільового використання коштів. Участь держави у фінансуванні економічної безпеки відіграє значну роль у розвитку досліджуваної галузі, проте механізм розподілу та цільового використання коштів потребує удосконалення, що можна було відобразити у дослідженні (с. 140-161).

3. У розділі 4.3. «Моделювання стратегічних детермінант забезпечення економічної безпеки регіонів України в умовах рейтингового управління» (с. 258-278) доцільно було б адаптувати авторську методіку розподілу регіонів за рівнем економічної безпеки, відповідно до законодавчих змін, використовуючи територіально-орієнтований підхід під час планування на основі визначення функціональних типів територій.

4. Досліджуючи динаміку стану економічної безпеки регіонів України, авторці можна було навести градацію рівнів економічної безпеки, відповідно до якої вона робить поділ на регіони високого рівня економічної безпеки, середнього і низького (с. 228-236).

5. У параграфі 2.4. «Визначення порогових значень показників оцінювання економічної безпеки» авторка узагальнила порогові показники економічної безпеки регіонів (с. 121-128). Однак дослідження було б більше розкрито, якби дисертантка для обчислення рівня економічної безпеки регіонів використав кілька методик розрахунку.

6. На с. 288 дисертанткою запропонована модель інноваційного

розвитку регіонів у рамках процесу забезпечення економічної безпеки. Однак доцільно було б її доповнити, оскільки умови сьогодення призвели до іншого бачення розвитку регіонів, а також потрібно чітко визначити відмінності авторської моделі від існуючих моделей.

Проте наведені зауваження здебільшого мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності дослідження. Дисертантка продемонструвала розуміння та відчуття актуальності проблеми. Робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково-обґрунтовані теоретичні результати та методичні положення, які мають, безперечно, практичну значущість для розроблення концептуальних засад формування стратегії забезпечення економічної безпеки України.

Дотримання норм академічної доброчесності

Аналіз матеріалів дисертації та наукових публікацій здобувача, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав констатувати допущення порушень академічної доброчесності. Дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідеї, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства.

За науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій і дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам пунктів 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 року.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертація Гарькавої Вікторії Федорівни є завершеним логічно побудованим науковим дослідженням, результатом якого є вирішення актуального науково-практичного завдання – обґрунтування теоретико-методологічних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо

формування забезпечення економічної безпеки та стратегії її реалізації. Вибрана для дослідження тема є актуальною. Поставлена мета дисертації є досягнутою, а сформульовані завдання – виконаними. Результатам, висновкам і рекомендаціям дослідження властиві наукова новизна та практична значущість. Робота виконана на високому теоретичному рівні з використанням сучасних теоретичних положень і сукупності методів наукового дослідження. Дисертацію написано науковим стилем, державною мовою. Автореферат і публікації відображають основний зміст дисертації, а сама робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

За результатами аналізу змісту дисертації на тему «Стратегія забезпечення економічної безпеки України» можна дійти висновку, що за своїм змістом і фаховим спрямуванням вона відповідає «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (Постанова Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 року), а її автор – Гарькава Вікторія Федорівна заслуговує на присудження ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, старший дослідник,
заступник директора з науково-педагогічної роботи
Навчально-наукового інституту підприємництва
та перспективних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Назарій ПОПАДИНЕЦЬ

Підпис Попадинця Н.М. засвідчую:

Гарькава Вікторія Федорівна
Держучо З.Р.